

IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> (дата звернення 01.10.2025).

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920> (дата звернення 01.10.2025).

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3914> (дата звернення 01.10.2025).

5. Про Державний бюджет України на 2025 рік//Закон України № 4059-IX від 19 листопада 2024 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (дата звернення 01.10.2025).

6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

8. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

9. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-серпень 2025 року. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 01.10.2025).

10. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 03.10.2025).

11. У Вінниці викрито керівницю благодійного фонду, яка разом зі спільником продавала автомобілі ввезені в Україну, як гуманітарну допомогу для ЗСУ- 33 канал. URL : <https://33kanal.com/news/312767.html> (дата звернення 03.10.2025).

Олександр БОРОДІН

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЯКА ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

В усіх випадках вчинення торгівлі людьми характеризується конкретними потерпілими особами, які постраждали від різноманітних його проявів (сексуального, економічного, фізичного тощо). Зазвичай, вказані особи не подають заяви про вчинене кримінальне правопорушення, оскільки або не мають фізичної можливості, або перебувають в залежності від особи правопорушника. В той же час, після їх виявлення та безпосереднього встановлення статусу потерпілого виникає необхідність провести з ними допит. Зазначена процесуальна дія повинна реалізовуватись з дотриманням усіх процесуальних і тактичних особливостей, щоб ще більше не травмувати вказаних осіб.

Санакоєв Д. Б. на власному досвіді слідчої роботи констатував, що «...переважна більшість потерпілих не зацікавлена в тому, щоб викривляти правду. Вони намагаються допомогти слідчому знайти відповіді на існуючі питання, щоб убезпечити себе від злочинних дій підозрюваних» [3, с. 137]. У свою чергу, В. В. Пясковський зауважував, що «...на відміну від свідка, потерпілий зацікавлений у відповідних наслідках вирішення справи, тому що йому заподіяна шкода. І, даючи показання, він не тільки сприяє розслідуванню, але й одночасно домагається задоволення своїх інтересів у кримінальному процесі. Отже, особливістю показань будь-якого потерпілого є те, що вони виходять від людини, особисто зацікавленої у результатах розслідування справи. Ця зацікавленість має дві сторони: з однієї – прагнення потерпілого до розкриття злочину, а з другої – причина можливої його необ'єктивності. Під час проведення допиту потерпілих необхідно враховувати їх психологічний стан і акцентувати увагу не тільки на обставинах вчинення злочинів відносно тих потерпілих, які допитуються, але й інших осіб, про яких їм відомо, що вони також постраждали внаслідок торгівлі людьми або іншої злочинної діяльності, зокрема, їх разом вивозили за кордон, примушували до зайняття проституцією тощо. Йдеться про встановлення не тільки анкетних даних таких осіб, як правило, потерпілим відомі лише ім'я або прізвище співвітчизниць, інколи – регіон України, в якому останні мешкали раніше до вивезення за кордон, а їх особистих прикмет, часу та способу перетинання державного кордону, місць, де вони вимушені зараз працювати, дані про їх «хазяїв», як українських, так і іноземних тощо» [5, с. 147]. Як бачимо, автори наголошують на бажанні потерпілих давати правдиві та повні показання.

Крім того, Санакоєв Д. Б. за результатами анкетування респондентів встановив наступні «...типові причини, що зумовлюють надання неправдивих свідчень потерпілими: відчуття сорому або вини (67,8 % респондентів); побоювання осуду з боку сусідів чи родичів (63 %); погрози з боку підозрюваних їм або членам їх сімей (58 %); втрата мотивації свідчити через тривалість досудового та судового розгляду (55,8 %); бажання забути, що з ними сталося (52 %); віддаленість місця проживання від місця проведення досудового слідства (43,8 %); недовіра правоохоронним органам, наприклад, через попередній досвід спілкування з жорстокими та корумпованими поліцейськими тих країн, де вони перебували (38,8 %); небажання давати свідчення слідчим-чоловікам (30,7 %); невпевненість, що з ними будуть поводитися гідно, поважати недоторканність їх особистого життя (28 %); невпевненість, що їх свідчення будуть використані належним чином та ефективно (17 %); небажання змінювати образ життя, і, відповідно, розповідати про способи, що сприяли, зокрема, заняттю проституцією (11,7 %); неусвідомлення злочинності діянь з вербування та подальшої експлуатації (7,8 %)» [4, с. 126].

Стосовно питань, які повинні бути з'ясовані під час проведення

потерпілих від торгівлі людьми, то найбільш повний їх перелік надав Пясковський В. В. на основі розробленої Департаментом юстиції США методики ² [2], а саме: 1. Питання, що стосуються особових даних потерпілого. 2. Питання, що стосуються вербування потерпілого. 3. Питання, що стосуються переправлення потерпілого за кордон. 4. Питання, що стосуються місця призначення. 5. Питання, що стосуються роботи потерпілого. 6. Питання, що стосуються інших умов праці потерпілого. 7. Питання, що стосуються примушування потерпілого до роботи. 8. Питання, що стосуються втечі потерпілого [5, с. 148-151]. В той же час, умови збройного конфлікту зумовлюють більш широкий спектр обставин, які потрібно встановлювати під час розслідування торгівлі людьми.

А вже Гальона І. І. зауважувала, що «...методику дослідження особистості потерпілого можна умовно розділити на дві категорії: 1. «Статична галузь», яка включає в себе стать, вік, національність, службовий стан, тощо. Ряд цих ознак необхідно з'ясувати згідно вимог законодавства, причому деякі з них можуть прямо впливати на кваліфікацію злочину (вік при статевих злочинах, службовий стан в посадових злочинах). 2. «Динамічна галузь», тобто поведінка потерпілого в період, безпосередньо перед подією злочину, і в період самої події злочину, зв'язок цієї поведінки з поведінкою злочинця, наприклад, інтенсивність нападу у зв'язку з інтенсивністю оборони, утікання від злочинця тощо» [1, с. 167]. Інакше кажучи, авторка запропонувала досліджувати особу потерпілого в розрізі двох складових: його загальних характеристик та поведінки потерпілого як перед безпосереднім вчиненням протиправного діяння, так і після нього.

Підводячи підсумок, зазначимо, що проведення допиту під час розслідування торгівлі людьми, вчиненої в умовах збройних конфліктів, характеризується більш широким колом обставин, які потрібно встановлювати при реалізації вказаної процесуальної дії.

1. Гальона І. І. Досудове розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми та іншою незаконною угодою щодо людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2021. 301 с.

2. Матеріали міжнародного семінару «Обмін слідчими та прокурорськими методиками у розслідуванні справ по торгівлі людьми» (28 лютого – 1 березня 2002 року). Київ, 2002.

3. Санакоєв Д. Б. Виявлення та розслідування торгівлі людьми підрозділами Національної поліції України : монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 192 с.

4. Санакоєв Д. Б. Розслідування торгівлі людьми, вчиненої організованими групами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2009. 255 с.

5. Пясковський В. В. Методика розслідування торгівлі людьми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2004. 225 с.

² Матеріали міжнародного семінару «Обмін слідчими та прокурорськими методиками у розслідуванні справ по торгівлі людьми» (28 лютого – 1 березня 2002 року). Київ, 2002.